

Locuint'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morarilor Nr. 18.

trisoriile nefrancate nu se vor
imi decătu numai de la coresponden-
ții regulari si „Federatiunii”
Articlii tramsi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnal politiciu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Pretiula de Prenumeratîune:
Pre trei luni 4 fl. v. s.
Pre siese lune 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu 15 fl.

Pentru România:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre $\frac{1}{4}$
de anu, — si 1 galb. pre $\frac{1}{4}$ de anu

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 80 cr. tapa's tim-
brale pentru fisece care publicati-
one separatu. In Locul deschis
20 cr. de linia
Unu exempliaru costă 10 cr.

D'in caus'a s. serbatorei de mane ralu urmatoriu va aparè domineca.

Abiè gatarâmu cu procesulu de presa si éca ne
amenintia altulu. Asta-di in diori de diua primiram
urmatoria citatiune:

Nr. 594 De la Judele de Instructiune in cause de presa.
1868

Dl. Procurorulu generalu s'au plansu la mine pentru
eliptulu de presa cuprinsu in articlii intitulati „In locu
de articul'u” si aparuti parte fără, parte cu mai multe
semnaturi in Nr. 113, 126 si mai multi ai „Federatiunei”
provocu pre Redactorulu „Federatiunei” Dl. Aleandru Ro-
manu, ca pentru a fi ascultatu sî se infatisiedie sub respon-
dere urmărilor legale, in 17 decemvre 1868 la 10 ore dem-
in localitatea mea oficiale in construitur'a I. a casei de sub
Nr. 65. Calea de Cherepesiu in Pest'a.

Datu Pest'a, 15 dec. 1868.

Ferdinand Kacziany, m. p.
Judele de Instructiune in causele
de presa in Pest'a.

Procesul de presa alu redactorului „Fede- ratiunei”^{*)}

pertratatu la curtea juratiloru d'in Pest'a in 7 l. c.

Cuventulu de aperare alu lui Ales. Romanu.

Dupa cele insîrate mai susu este invederatu că
Uniunea Transilvaniei cu Ungari'a nu numai că nu
s'au esecutatu neci candu, ci chiaru intru intielesulu
legilor d'in 1848 trebuia ca in detaliu să se regule-
die mai tardîu. Evenimente triste, de cari cu fiori ne
ducemu a minte, si a le caroru reimprospetare nî-
mene nu o doresce, au impededatu acesta regularu si
prin urmare inşa-si esecutarea legii; aceste evine-
minte nu Romanii le au causatu, si daca au prinsu
si armele nu au facutu d'in ura in contr'a natuunii
magiare, precum au dîsu D. procurorul gen. neci de
adreptulu in contr'a uniunii, ci pentru că prin modu-
lu, pre cum se decretase, au crediutu a fi amenintia-
tata esistint'a loru natuunala si pentru că dupa in-
tîtele reclamâri n'au fostu ascultati, ba neci chiaru
nati in consideratiune. In ceea ce me privesce pre
mine, ur'a neci candu nu m'au condusu a atîta in
contr'a natuunii magiare, pentru că pre mine me con-
ducu principie politice si convingeri, d'intre cari un'a
este convingerea firma că sortea si viitorulu elemen-
tului magiaru si romanu sunt strinsu legate, că-ci
ambele sunt isolate in oceanulu germanismului si alu
slavismului amenintiatoriu, că celu ce ar'tinde a slabî
pre unul usabesce pre amendou si li-ar aduce pericolu
comune. Asta convingeru a mea am dechiarat-o si in
det'a tierei intr'o siedint'a d'in lun'a lui fauru, candu la
unu pasu d'in cuventarea Dului ministru Eötvös, an
observatu, că „de ar vre fatulu (ursit'a) ca să ni mai
neîngemu inca odata manile in sange fratiescu,
chiaru si dupa aceea inesorabil'a necesitate, interesele
comune ne-ar sil'i ca să ne impacâmu.” Protestediu
dara in contra a ori si ce felu de invinuire de ura
natuunala si nu concedu nîmennu a suspitiună pa-
trioticului meu, cu atîtu mai vertosu nu, că-ci atîtu
a deputatu, cătu si ca cetacieanu mi-am cunoscutu
chiamarea si am implinitu detorint'a mea. Respingu
dara ori ce suspitiunare neintemeiata si provocu pre
ori care ar vre să me invinuesca in asta privintia, să
produca fapte!

Cătu pentru autonomia si nedependint'a constiutiunala a Transilvaniei nu voiu, dar credu că
neci este de trebuintia să aducu dovedi, că-ci ace'a
este preacunoscuta. Transilvani'a au avutu-o, si au
avutu-o in mai mare mesura decât Croati'a, apoi la
1848, Croati se rupsera de Ungari'a, au prinsu si
ci, — inca cei d'antâi, — armele in contr'a Ungariei,
eu tote aceste la impaciuni li-se fècera concessiuni,
si se dede carta bianca si Croati'a cascigă mai multa
autonomia decât avusese, pentru că se bucură si de
principirea vienesilor; era Transilvani'a, carea fu-
se nedependinte perdiu autonomia sa si reclamâ-
rile natuunii romane au remas neconsiderate. Acum,
Dloru, daca am pretinsu pentru Transilvani'a dre-
pturi autonomice, facendu provocare la Croati'a,
tredu că n'am pretinsu lucru nedreptu, esageratu, si

că prin acea pretensiune d'in articlii incriminati nu
s'au facutu atîtiare in contr'a legii, — precum vre
D. procurorul gen. — dovedesc inşa-si provocatiu-
nea la diplom'a Leopoldina, dar mai alesu la analo-
g'a cu Croati'a, că-ci impacarea cu Croati'a s'au
intemplatu pre cale legala.

Să vedem in se fazele ulterioare prin cari au tre-
cutu cestiunea de Uniune de la 1861 incoce. Pana
aci am dovedit u prin legile inşa-si, că Uniunea au
fostu decretata numai in principiu, acum voiu aretă
că atât Domnitorulu cătu si inşa-si diet'a Ungariei
totu intru acestu intielesu au judecatu a supr'a
Uniunei.

Diet'a Ungariei in prim'a adresa a sa d'in an.
1861, in aline'a despre cestiunea Uniunii dice „Cré-
demu, că neci cetatienei de natuunitate nemagiara
ai Transilvaniei nu si voru socotî periclitate intere-
sele loru natuunale prin Uniune, că-ci voru gasi
multiumire si asecurare deplina intru
acele resolutiuni ce vomu face noi pentru concetatien-
ii nostri de alta natuunitate.”

In Rescriptul I, ca respunsu la acesta adresa,
Domnitorulu dice „In ceea ce privesce Uniunea
Marelui Principatu alu Nostru Transilvani'a cu Un-
garia, carea s'au decretat fără de liber'a invoire a
natuunei romane si sasesci, este de insemmnatu, că
a cesta uniune neci candu n'au intrat u in
potere de lege, dupa publicarea decretârilor u
unilaterale, aceea s'au desfacutu prin fapta si preste
totu se va consideră de neesecutabila pana atunci,
pana ce locuitorii nemagiari ai Transilvaniei voru
crede prin asta uniune a fi periclitate interesele loru
natuunale, si pana ce pretensiunile si interesele impe-
ratricei in asta privintia nu voru fi de ajunsu asecu-
rate. Indemnatu de aceste considerante, Uniunea Ma-
relui Principatu Transilvani'a cu Ungari'a am
la-satu-o neatinca prin resolutiunile nostre d'in 20 opt.
1860, si ordonaramu a se face numai pregatirile pen-
tru reactivarca representatiunii regnicolari a Tran-
silvaniei.” In responsulu ce face diet'a in II adresa a
sa, promite de nou asecurarea intereselor natuunale
a locuitorilor nemagiari ai Transilvaniei. Nu am
intentiunea de a spune cum s'au asecuratu aceste
interese natuunale, este preacunoscute, ci am să
constatediu numai faptulu, că diet'a inşa-si au recu-
noscutu detorint'a sa in asta privintia, si prin acesta
totodata condițiunile Uniunii pentru a se regula
uniunea decretata numai in principiu.

(Va urmă.)

Revista diurnalistică.

Cetim in „Pester Lloyd”:

„Daca ar' mai fi omeni cu cugete naivie copila-
resci, cari să nu scia ce să tienă despre schimbare
a ministeriului romanu, apoi si acestor'a
li se dă acum ocazie a se convinge despre adever-
ata importantia a acelui evenimentu. Dlu Bratianu
pare a avea multa ambitiune si a se teme, că lumea
va concede a se seduce si a crede, că demissiunarea
lui n'a fostu numai o manopera simulata, care Mai-
estatea sa regale Prussia a ordonat o nepotului său
d'in Bucuresci, pentru ca Prussi'a să nu inschimbe
inimicita Ungariei pentru amicita Romaniei. Ace-
stu engetu nu lasă pre dlu Bratianu in pace si elu
se grabi a aretă lumei, că la demissiunarea lui n'a
fostu nece decât vorba de o schimbare a politicei
Romaniei. Acést'a a fostu cu totulu de prisosu; la
noi in Ungari'a omenii nu sunt atât de scurtu ve-
datori, pre cum s'ar' crede in Berlinu si Bucuresci;
noi nu concedem asî de usioru a ne amagi prin
jucarii diplomatici si scim prè bine, de ce am ave-
să ne ferim d'in partea Romaniei in casulu unei
crise.

Dlu Bratianu infatisiu in siedint'a de sambata
a camerei Romanilor assertiunea audace, că contii
Beust si Andrassy ar' ave planul de a „anexa”
Romania. Acést'a nu este o assertiune noua, ci un'a
d'intre acele-a calumnie machiavelistice, cari se cer-
ca acum de unu anu a se pune in circulatiune con-
tra Austriei si a Ungariei. Contra atâtoru calumnie,
cari dupa dîs'a cunoscuta „calumniare audacter, sem-
per aliiquid haeret” pre langa tote demintirile se totu
reinoiescu, propriamente nu este neci o arma.

Contele Beust avu, inca in lun'a lui apile, o in-

trevorbire cu dlu Cretulescu, in care protestă cu
tota resolutiunea contr'a ideei: că monarcia ar' voia a
se mari pre contul Romaniei. Si totu-si in lun'a lui
maiu era-si dâmă de fam'a, că Austria-Ungaria are
cugete de annessiune in privint'a Romaniei, intr'o
convorbire a ministrului presedinte italianu Men-
barea cu ambasadorulu austriacu bar. Kübeck. —
D'in depesi'a dlu Kübeck cătra d. Beust se vede, că
si unu barbatu de statu atât de luminat u Men-
barea inca a fostu aplecatu a da crediamentu faimel-
loru despre cugetele de annessiune a le Austria. —
Machinatiunile asiè dara trebue că s'au facutu
cu multa dibacia si contielegerea ce esiste intre Flo-
renti'a si Berolinu ne indreptatiesce a presupune, că
funtele faimeloru, despre planuri presumtive secrete
a le Austria si Ungariei in privint'a Romaniei, are a
se cercă in Berolinu. E unu proverb u nemtiescu
cunoscutu, că: „cum e omulu asiè i este si eugetulu”
Să avem iertare pentru acestu citatul trivialu, dara,
indata ce este vorb'a de aucessiuni, noi nu potem să
nu cugetam la acelu diplomatul alu căruia capu este
pururea plinu de cugete de annessiune si care a eser-
ceat u pan'acum'a manoper'a adnessiunei cu zelu si
resultatu atât de mare. — Care a anectat u atât'a
cătu dlu Bismark, care a avutu atât-a ocasiuni a
gusta bucuriele dulci cari le oferescu annessiunile:
acel'a va fi totdeun'a plecatu a presupune, că pro-
priele sale passiuni le au si altii. Calumna a ce se re-
spandu tempu indelungat u in secretu, o esprime
acum dlu Bratianu publice in camer'a Romaniei;
inse adausulu cu care o urmaresce areta destulu de
chiaru, că nu noi avem u planuri de annessiune, ci
dlu Bratianu si creditiosii săi. Elu dîce, că apesarea
Romanilor transilvani nu se poate privi cu indiferen-
tia; cu alte cuvinte că Romania are missiunea si de-
torint'a de a annecta Transilvani'a. Asiè nu vorbesce
fostul ministru alu unei tierisiores de $3\frac{1}{2}$ milioane de lo-
cutori fatia cu o monarcia de diece ori mai mare,
daca nu stau a liti'i la spatele lui, cari lu-incurageaza
la atari espressiuni.

In ce stă propriamente acea apesare presumtiva
a Romanilor transilvani? Dora acesti Romani se
alunga, dupa daten'a moldovenescu, d'in locuintile
loru, se despoua de avereia loru, se batjocuresc si se
maltrateaza? Nu au ei tote drepturile, cari le au toti
ceialalti cetatienei ai statului? Nu-si alegu ei depu-
tatii loru pentru dieta, nu s'au numit u sinulu
loru chiaru si oficiali innalzi de statu? Tota apesarea
Romanilor d'in Transilvani'a stă intr'acc'a, că că-
toru-va capete aprinse d'intre ei nu li se concede a
calcă in petiore legile tieriei ai cărei cetatiene sunt si
a agită pre fatia pentru rescolare contr'a acestor legi.
Prădeputatulu VI a d'lu a buna samanime nu-lu va
invinovati că este prè strictu in privint'a conatiunile
loru săi, ci mai virtosu trebue crediutu că acestu
entusiastu romanu este plecatu a priy'l intr'o lumina
mai favoritoria si actiunile nelegale a le esaltatorilor
romani, si totu-si acestu deputatu a dechiaratu fran-
cu de-una-dile in dieta, că Romania cari au subsem-
natu cunoscutulu pronunciamentu n'au pecatuitu
numai contra legilor tieriei ci chiaru si contra intere-
scloru natuuniei loru proprie. Elu neci n'a cerutu
absolverea loru, ci a rogat u numai pre ministeriu,
ca să-i recomende graciei monarcului. Omenii ne-
vinovati ince n'au lipsa de gratia!

Intr'acc'esta stă asièdara apesarea Romanilor
d'in Transilvani'a. Ei trebue să se supuna legilor
ca si altii! Cu adeveratu o nedreptate strigatoria la
ceriu; destulu de mare pentru a justifică o invasiune
romanescu! Daca ceteresce omulu acesta doctrina ne
mai audita a dlu Bratianu si o pune in fat'a acusa-
rei ce elu a expresu contra lui Beust si Anlrassy de-
spres tendintie de annessiuni, apoi său trebuc să se
indoișcesca despre mintea sanetosa a dlu Bratianu si
a ascultatorilor lui, său să presupuna in Bucuresci
unu gradu de demoralisatiune politica, cu care abie
rivaliseza cea a cabinetului grecescu.

Dorere, parerea d'in urma este mai indrepta-
tita. Bratianu si guvernul romanu, ei sciu prea
bine ca si noi si ceealalta Europa, că monarcia au-
striaca-unguresca n'are neci unu interesu a legă cu
fortia de sene căte-va milioane de eleminte eterogene,
necivilizate si nepacanice, si că pentru noi abie ar'
potè fi o nenorocire mai mare, de cătu candu Roma-
nia pururea neleniscita ar' fi legata politicesce cu

noi. Bratianu scie forte bine că noue nu ni poate trebu Romani'a, înse de o parte elu trebue să tienă poporul într'o stare iritata, ca să incuiintieze mediulocale pentru execuțarea planurilor unei Romanie mari, era de alta parte trebue să infâșeze înarmările estraordinare ca urmare a periculeloru estraordinare, căci altmîntrea Port'a și celelalte poteri ar' pete rechiamă cu dreptu, că Romani'a trece preste massimulu armatei sale de 30,000 statorită prin conveniune.

Dlu Bratianu dice, că imperatul Napoleonu înea sciu despre transportulu armelor, — acătă inse nu documenteaza nici de cătu, că daca domnii Romani, în visurile loru de potere mare, ar' ceteză a înaintă ce-va prea tare, Napoleonu dora n'ar' pasă cu unu veto contra loru. A scă ce-va să aprobă ce-va, nu este totu atât'a. Daca Napoleonu ar' fi aprobă tu înarmările, dlu Bratianu de buna sâma n'ar' fi intrebuintiatu expresiunea dubiosa, că imperatul francesilor a „fostu instruitu“ despre înarmări. In aceste cuvinte jace o modestia estraordinaria, pentru că „instruitu“ am fostu si noi despre transporturile de arme, fără de a le urmară cu simpatiale nostre. Moderatiunea cea mare a lui Bratianu celu sanguinicu in expresiunile sale documenteaza de nou, că politica francesă nu este favoritoria planurilor guvernului d'in Bucuresci; si insu-si Bratianu parcă simtă, că nici ajutoriul prusescu si rusescu nu este atotu poternieu, si că prin urmare totu-si ar' fi bine, daca s'ar' potă trage in complicitate si Imperatul Francesilor. In acesta privintia inse suntemu deplinu lenisciti, pentru că pana candu in Romani'a voru portă rolulu conducerioru barbată ca Bratianu, Francia nu si-va uită de sene alătu de tare, in cătu prin favorisarea aspiratiunilor romane să servescă unor interese, cari suntu chiar contrarie cu ale sale.“

In nr. viit. voru urmă reflessiunile nostre la acestu articulu.

Cetim in diurnalulu oficialu de Bud'a-Pest'a:

„Avendu in vedere propunerea ministrului nostru ung. la despartimentulu Cultelor si Instructiunea publică, pre episcopulu gr. cat. de Ghierla Ioanu Vanci a l'am numită Arciepiscopu si Metropolitu de Alb'a-Iuli'a.

Datu Bud'a, 21 noemvre, 1868. c. n.

Franciscu Iosifu, m. p.

Publicatiune!

Asociatiunea literaria d'in Orasibl Buteni si-vă tiene adunarea generale anuale in 20 a lunii curinte, după a media-di la 2 ore, cu care ocaziune se voru desbată tote agendele clasificate in statute, pentru care scopu se invita cu totu respectulu membrui d'in giurul ai acestei Asociatiuni, ca să binevoiesca a se infâșia la terminulu desfiptu.

Presidiulu Asociatiunei.

F O I S L O R'A

Daci'a si Romanii

La intrebarea, unde au fostu asiedati pana in seculu alu XII-le, de Nic. Densusianu.

I.

In istoria Romanilor d'in Daci'a traiana aflămu unu periodu de noue seculi, despre cari datele istorice nu ne facu nici o mențiune, său de-să aflămu iei si colă la scrierorii străini nesce notiție sporadică, tote acele pana acumu inca nu sunt de ajunsu spre a implé intreg'a lacuna istorica.

Periodul de la Aurelianu pana in seculu alu XII-le este acoperit de intunecul evului mediu, si atâtă starea politica cătu si sociala a Romanilor se tiene pana astă-di de imperiul controverselor.

Cei mai multi istorici romani, pre langa ace'a că trebu d'in vedere punctele cele mai principali d'in istoria Romanilor, lasara si acestu periodu ne discutat, unii multumindu-se a-si dă o profesiune de credintia, altii o parere, era altii, basati pre traditiuni, altii basati pre istorici cu mult mai tardii, cu pueina critica, se inceputa a scote ce-va lumine.

Istori'a inse nu se serie nici pre credintie nici pre pareri, chiar' si traditiunile joca numai unu rol secundariu in totu studiul istoricu si servescu mai multu de materialu poetilor, de cătu istoriei adeverate.

Chiar' de ar' fi credint'a si parerea acestor ori-cătu de adeverate, daca ne lipsesc probele istorice, cauta să caia d'in aintea tribunalului criticu.

D'in cătu documento istorice sunt descoperite pana astă-di, sunt de stule ca să scriemu astă-di istoria vietiei politice si sociale d'in acesti noue seculi; trebuie numai adunare si date la lumina. Noi nu trebuie să ne incepem istoria de

Turinu, in dec. 1868.

Domnule Redactoru!

Ca unu documentu despre simpatia si interesul patriei-mame ve impartesescu — după „Unită Cristiana“ — unu articolu ce se occupă cu cestiu-ne Transilvaniei. Vi-lu impartesescu in estrasu, de ora-ce contiene unele adeveruri atâtă de mari in cătu nu incapă intre angustele margini ale libertății pressei d'in Ungaria.

Transilvania.

Guvernulungurescu totu atât'a de tiranicu ca si celu austriacu — de-să voiescă să treaca de celu mai liberalu, de-să afirme, că supusii săi se bucură de tote drepturile imaginabili — tinde ca si Rusia, la magiarisarea varielor natiunalități din cari se compune, adeca a Romanilor resariteni, a poleclor u se temtrionali, a slovacilor nordu-ostiei, a serbilor de la media-di, a croatilor de la apusu, si a germanilor de pre la Posionu si Neusilden. Uitandu de chiaratiunile ce le facura in 1849, după ce fura batuti, uitandu promisiunile ce le dedera lui Garibaldi, Klapka, Kossuth si Teleki pre candu s'afflau in esiliu, — după ce prin ignorantia etnică a dñi Beust s'a tatau imperiul in doue staturi independinti, — se facura tirani asemenea muscaliloru. Cu dreptu cuventu potă dice „No u'a Pressa libera“ d'in Viena, că magarii sunt unu poporu, care nu se scie smulge d'in vechia barbaria hunica. Dispusetiunile guvernului ungurescu actuale tientescă a reduce pre Romani in o conditiune mai rea ca cea a sclavilor, cari, de-să formeza o mare majoritate in Ungaria orientale si in Transilvania, sunt tratati precum erau negrii in statele australe ale Uniunii americane. Tirani unguriloru contra Romanilor nu e fabula, ci unu adeveru puru.

Acesti-a in 15 iuniu trecutu facura o reprezentatiune indreptata cătra Poterile europene. Testulu fu publicatu in „Steu'a Oriintelui“ si după ace'a in „Reforma“ d'in Florentia, si in „Sectul“ d'in Parisu. Magarii siindu avuti cumpara-foi'a francesă „Constitutionalul“, care se si fece resunetulu calumnielor magiare in contra Romanilor.

Ei reprezinta pre Romani ca venduti Rusiei, depingu apoi Romanii ca pre unu foculariu de insurectiuni contra despotiloru magiari, ca barbari; pre candu se scie forte bine, că multime de emisari magiari, bine provediti cu bani, sunt imprastiatii prin Moldova si Romani'a mica, cari atâtia pentru separatismu si sustieiu pre boierii retrogradi. D'in fericire germanii incepu a cunoște, că sunt sacrificati unguriloru. Galitanii — neobtineni autonominii loru — facu causa comune cu cei. Croati — cari prin mandatarii loru sedusi de aurulu magiaru, subserisca orbesce unu pactu absurd de uniune, d'in cau'a Fiumei voiescă să revoce acordulu datu, Dalmatia, voindu a fi autonoma, remane desfacuta de trigradul anesatu Ungariei. Tote aceste cercustări ne indreptatiunile a speră, că Transilvania va se-ri revocă ilegală Uniune cu Ungaria proclamata de imperatulu. Daca Transilvania nu ca-

stiga astă, daca ungurii si adi canta: „Uniune său Morte“, cine se va mai indoi? ...? Adi nu e nici o necesitate politica pentru existența unui regn ungurescu polietnicu. Principiileloru istorice succese doamna natiunalității României, ca-să serbi si cei, au dreptul a se constitui independenti. Cele 5 milioane de unguri sunt liberi in campele si pustele loru; deci fia umani, culti si instruiti, si voru vedea, că diferitele natiuni ce-i incungiura, de departe de a-i impiedeca in desvoltarea loru intelectuală si comercială, le voru fi nesce buni amici.

I. C. D.

Cuventarea deputatului Mileties

tienea in siedintă din 26 noemvre a casei reprezentantilor.

(Urmare.)

Ni-se imputa, că prin „arondarea comitatelor“ minoritatea aru fi espusa majoritatii, si s'aru opribe prin acătă; deca aru si asi, apoi acătă s'aru intemplă si in acelle comitate, in cari după form'a loru de astă-di sunt majoritati si minoritati, asi, in cătu tocmăi aru trebu straformate; scopul arondarei e, ca comitatele impartiți după natiunalități să fie cătu mai omogene, ca astu-feliu natiunalitățile singurătoare nu numai să capete terenu pentru desvoltare, ci să se pună capetă si certelor; acolo, unde si după arondare aru mai romană minorității, aceste nu se voru potă opribe, de una parte pentru că si proiectul nostru li asigura limb'a, de alta parte era si pentru că membrii majoritatii nu voru posiede drepturi civile si politice deosebite, ci totu avantajilu loru va fi, că limb'a majoritatii va fi oficială, fără ca limb'a minoritatii inseminate să fie eschisa, si acăta dispusetiune nu e nedreptă, cu atâtă mai putine, pentru că limb'a celor ce intr'o parte sunt in minoritate, intr'altu locu se va bucură de avantajile majoritatii, si tota majoritatea, considerandu natiunalitatea sa, care intr'altu tienutu e in minoritate, va fi dreptă la alegerea oficialilor; -- tocmăi atunci, deca de una parte se va enuntă prin lege, că limb'a majoritatii e oficială, deca dăra acătă se pune afara de tota indoială, si deca de alta parte natiunalitatele se concentrează, in cătu se poate, — numai atunci voru inecță freearile, administratiunea publică va fi mai usor, si partile politice nu se voru forma după natiunalități, ci după interesele meritorie politice si materiale, statul se va intări prin acătă, si institutiunile constituționale se voru desvoltă. In fine deca temerea, că majoritatea va opribe minoritatata, ar' fi de ajunsu spre a discredită ore-care institutiune, atunci aru trebu să n'micim insa-si constituția si institutiunile constituționale, pentru că la acestea atâtă in cercurile mai înalte, cătu in cele de midi-locu, precum si in cele inferiore majoritatea si totu-de-un'a contrari minoritatii, si tocmăi in numele aperarei minoritatii absolutismul său celu putienu guvernului neresponditoru pretinde drepturi, cari nimicesc drepturile constituționale: legea si guvernul respunditoru sunt de ajunsu spre aperarea minoritatii. Dreptu e, ca conformu starei de astă-di a mai multor comitate aliantă minoritatilor să nimicesc dreptulu naturalu alor majoritatii relative in privintă natiunalității si a limbelor, său pre cum propune proiectul comisiunei centrale, ca numai limb'a magiară să fie pretotinderea oficială, si anume intr'una tiera, in care locuiesc cam la vr'o trei milioane de slovaci si ruteni, la vr'o trei milioane de romani, si unu milionu si diumatate de serbi!

Sunt omeni, cari afirme, că pretensiunile nostre aru

la fundarea Principatelor romane, nu de la duci Glau, Gelu si Menumorutu, nu de la Aurelianu, ci chiar de la primă venire a colonielor romane in Daci'a, de la divulu Traianu; si daca prin ajutoriul documentelorloru năs-a sucesu a lamuri unu singuru punctu din vietă a acestor colonie, este destul, ca să ne dă lumina preste unu seculu intregu.

Sub titulu: „Dacier und România“ publică Dr. Robert Rösler in analele academice de științe din Viena (Tom. LIII 1867) unu tratatu despre istoria Romanilor de la Aurelianu pana in seculu alu XII, unu studiu criticu atâtă cu privire la cestiu-ne romanității nostre cătu si cu privire la locuintele Romanilor pana la seculu XVI-le. Ca să ne potem dă o parere despre opulu autorului, este de lipsă, ca să cunoștemu mai multă, cum deslegă autorul aceste două cestiu-ne grave.

Intrebarea antăia o afămu astfelu deslegata:

„Inimicetă continua se era intre provinciile romane si intre Daci'i ce locuiau părțile a fara de Daci'a, era cu multu mai mare, de cătu să suferă o contopire a Daciloru cu Romanii.“

Inșu-si Dr. Rösler ne spune, că numai pana atunci a fostu indoială despre romanitatea nostra, pana candu Europa nu năs-a cunoscutu limb'a; asi, dăra vedem aici limita o luptă ce a durat mai multu de unu seculu intre scrierorii străini si romani, caror mai totu-de-un'a ca premiu literariu le erau rezervate furcele.

A două intrebare, atinsa inca de Petru Maior, era de Dr. Rösler scosă de nou la lumina, este că unde au fostu locuintele Romanilor pana la alu XII-le. Dinsu asta, că noue năsesc istoria de la Aurelianu pana la fundarea Principatelor romane; de aci conchide, că pana in tempulu acestă năs-a existat de locu Romanii in Daci'a traiana, si că

Romanii din Transilvania, Banatu si România au emigrat pre la inceputul secolului XII. din Bulgaria (pag. 79 lit. d.), in urmă unui refuz, nu din ore-eari impregiurări politice de cătu mai multu ca ciobani. Acătă este rezolvarea unei enigme pana acum neințeleșă la istoricii austriaci, cu carea Dr. Rösler si-a casigatu unu renume mare in tota Germania.

Argumentul celu mai poterniu al criticii se culminea in impregiurarea, că nece o ceteate, nece unu oras, nece unu satu din cătu au fostu fundate pre tempulu domnitor romane in Daci'a, nu si-au pastrat numele său la Romanii de adi, de unde se vede, că după retragerea coloniilor pre Aurelianu Daci'a a ramas tabula rasa.

Etă ce dice d'insu: „Pana la ceteatei mai de parte si pote mai adună prin scrutatorii romani, stă assertiunea: Nice unul din locurile mai insemnatate ale romanilor nu si-au pastrat numele său vechiu. Tote satele si orasiele din România, Banatu si Ardealu sunt fundate d'intr' unu tempu cu multu mai tardiv, si satele si orasiele din Banatu si Ardealu nu si-au numirile loru de la Romanii, cari la nece unul nu i-au datu nume, ci ei au primul numai pre cari le-au datu.“

Totu assertiunea acătă si-o repetește inca istorico-criticu germanu si in brosură sa intitulată: „Die Anfänge des walachischen Fürstenthums“, ca ună din cele mai grave si mai nereturnare argumentații (pag. 34).

Totu in carteacă acătă, la pag. 38, afămu următorie săre: „Si asi, existintă de numiri de locuri singuru nu va potă să probeze nici o data, că in Daci'a ar fi ramas vre o populatiune insemnată.“

Dupa aceste citate, omulu nu ar' sci voi'a si nevoia criticului germanu, celu putienu ince va cunoște ori si cine, in

fundă éra-si caste noue, ca in evulu mediu; câ acum, candu castele nasceri, si staturilor, si privilegiile sunt eschise d'in vieti'a statului si s'a introdus dreptu uniformu, nu se potu infinità privilegie in favorea natuinalitatilor. Dar' pre cum am dñs, ceea ce ceremu noi nu e privilegiu; altele au fostu privilegiile in evulu mediu, candu asigurău dreptulu legelatiunei proprie, codice deosebitu, administratiune deosebita, si asiè mai departe, candu acele privilegie modisicau organismulu statului in favorea claselor seu castelor singuratece, dar' noi nu ceremu nimicu d'in acestea in favorea natuinalitatilor, ci numai aceea ce e naturalu si dreptu, adeca ca oficiele se lucre in acea limba, care e limb'a maioritatii locuitilor, câci oficiele sunt pentru locitorii, — si ca d'in acésta consideratiune se se faca schimbarile topografice posibile, pre cum s'a facutu cu alta ocazie si d'in alte consideratiuni, si se voru mai face.

De postulatele nostre principale se tieno, se se enuntie prin lege, câ cetatianilor de una natuinalitate, in totalitatea loru, li-e iertatu a tiené congresul pentru interesele loru de cultura, câ in totalitatea loru potu fundă institute de cultura si si-potu procură midi-locele necesarie spre acésta. Totu asiè dorim noi, câ in tote sciole de midi-locu si superiore ale statului limb'a maioritatii locuitilor se fia limb'a proponerii, intrebuintandu-se si cele-l-alte limbe in modu coresponditoru.

Analizandu si justificandu postulatele nostre d'in punctul de vedere alu egalei indreptatfri a natuinalitatilor, ca membrulu unei natuinalitati mi-tienu de detorintia, ca se midau m'o si altor'a socota, nu stau ore pretensiunile acestea in contradicere cu alte interese momentose ale unui statu constitutiunalu si liberu.

Cari sunt aceste alte interese? Adres'a dietoii d'in 6 iuliu 1861 dice: „Noi voim, ca interesele ratiunali a le conctatianilor nostri de limba nemagiara se fia ascurate prin lege intru tote, ce se voru potè realisa fără dismembrarea politica a tierei si fără sacrificarea independentiei ei legali.“

Conformu acestoi despusestiumi, comissiunea natuinala d'in 1861 mentiuncza, că cestiunea natuinala este a se deslega „intre marginile unitatii teritoriale si politice a statului.“

In consunantia cu acésta, unu membru alu guvernului si barbatu magiaru de statu dice in opulu seu despre natuinalitatii, publicatu in 1865: „Cum câ dreptele pretensiuni a le natuinalitatilor numai atunci se voru potè multumii, daca unitatea si esistint'a statului va fi ascurata“, adaugandu, câ, de alta parte, unitatea si esistint'a statului numai atunci va fi ascurata, daca si pretensiunile juste a le disertelor natuinalitatii voru fi ascurate.

Intr'unu altu locu alu acelu-a si opu, autorulu ni mai presinta doue argumente cu privire la deslegarea acestei cestiuni, adeca: „cumecă ace'a nu este in contradicere cu una administratiune bine organisata, care este una conditiune a buinei stâri materiali a singuraticilor cetatiani, nece cu libertatea individuale politica a cetatianilor, carca este basea unui statu constitutiunal modernu, si de la carea atérna multiuirea cetatianilor.“

Subcomisiunea natuinala d'in 1867 argumenteaza, că pretensiunile natuinalitatilor sunt a se multumii intre marginile: „prescrise de interesulu unitatii politice a statului, prin urmare, de integritatea teritoriale, de unitatea legislatiunei si administratiunei statului.“

Motivele comisiunei intrege si a le comisiunile centrale mergu mai departe si statorescu ca margini: „unitatea

tierei, posibilitatea si practicabilitatea guvernarei si a administratiunci, precum si recerintele unci justitie punctuali si rapede.“

Pana ce adresele, barbatii de statu si comissionile tieneau in vedere pana in 1868 numai interesele administratiunei centrali: comissiunea d'in 1868 ià in socotela acum'a inca si interesele administratiunei inferiori, prin urmare inca si administratiunea municipale politica si de justitia.

Daca vomu adunà tote parerile, atunci ni se presinta ca margini a le deslegarei cestiunei natuinali urmatoriele interese; unitatea statului, una administratiune politica si de justitia bine organisata, si libertatea individuale politica.

Pretenziunile nostre, luate seu preste totu, seu un'a côte un'a, nu vatemata nece unulu d'intre aceste interese.

Noi respectam unitatea teritoriale a statului, câci acésta nu este vatemata nece atunci, candu, d'in alte privintie s'a intr-unitu seu s'a despartit comitate. Integritatea statului nu este vatemata nece chiar' prin una autonomia natuionale regnolare, precum o prelindre regatulu trei-unitu Cantonele d'in Elvetia posiedu multu mai mari drepturi semi-suverane decum au municipiele nostre: staturii parteculari d'in Americ'a-de-Nordu nu vatemata intregitatea acestor staturi. Unitatea politica de statu nu este vatemata, câci ea contine trei eleminte: unitatea legelatiunei, unitatea administratiunei supreme, si unitatea seu conformitatea in administratiunea, justitia si in alti factori organici ai statului; tote aceste remanu neatinse de pretensiunile nostre.

Possibilitatea si practicabilitatea administratiunei suprême si inferiori, rapedîmea si punctualitatea justitiei ne-eun se fia vatemate prin pretensiunile nostre, ci acele sunt inca promovato.

(Va urmă.)

Cuventarea deputatului V. Babesiu

tinuta in 2 noemvre la desbaterca cestiunei de natuinalitate in dieta Ungariei.

Ovorata casa representativa! Me rogu se fiu asculta tu cu rabdare câ me voiu insu si scurtu.

Nu me voiu folosi de argumente toretice, istorico si diplomatic; acestei privintie au satisfacutu altii. Eu me voiu servu mai vertosu de argumente practice si voiu purcede d'in punct de vedere practice.

Mai nai te de tote fie-mi iertatu a indreptă o modesta observatiune extra acci domni, cari inca totu mai tieni si pretindu, că cestiuna de natuinalitate, ba chiar' si natuinalitatea ar, fi opulu reactiunei seu alu cutarei maiestrii. Asiè sciui, si erdu că nu se va trage la indoieala d'in neci o parte cuinecă fiii noci-unei natuinei nu s'a luptat cu atâtu zolu, cu atâtu devotamentu pntru natuinalitate, casă magiarii, creditiosii si ai natuinei magiarie. Intrebui deci: fostu-si lupta si devotamentul loru unu opu alu cutarei reactiunei seu vre-unei maiestrii? Seu că dora credeti domnilor că — daca acelu zelu si devotamentu la fiii natuinei magiarie a fostu produptulu sentiului si conosciutiei natuionale, numai fiii natuinei magiarie ar' fi capaci de astfelu de sentiu si virtute?! Esto usioru a vorbi de reactiune si — ddieu mai scie de ce maiestria, a impută altor'a de acestea, atunci candu dvostra sciti că natuinalitatea vi e ascurata; dar' ve rogu se incetati a incarcă cu suspiciune pre altii, anume pre acel'a, cari d'in asemene motive casă voi se folosescu sp̄c asemene scopu, de asemene mediloce, câci in cele d'in urma, suspiciunea recade asupr'a celor'a ce se servescu de ea.

Trecendu acù la cestiunea de pre tapetu, voiu spune mai antâiu cum precepui io acésta cestiune. Însemnu ince d'in capulu locului că n'o precepui dupa scol'a nemtiesca, ci asiè, precum o sentiu si precum am invetiatu a o precepe tocmai in scol'a magiara, de la cei mai emininti, mai renomiti barbati magiari.

Dechiaru si eu d'in capulu locului, că priveseu in caus'a de natuinalitate o causa de vietia, atâtul pentru singurantele natuinalităti, cătă si pentru patri'a intrega.

Eu, on, casa, servindu-me de termini imprumutati d'in scol'a magiara, astfelu precepui natuinalitatea ca (să audim!) ca „conscintia de sine a poporului, ca — indreptatirea poporului la vieti'a publica.“ Cu alte cuvinte: „natuinalitatea este spiretul luminat si expresu in publicu alu poporului.“

Popornu fără de natuinalitate asiè-dara, tocmai dupa scol'a magiara, este o turma, ce in vieti'a publica, in statu nu cumpenesce nemic'a. Particularilor unui asemene poporu pote, ce e dreptu, să li merge si bine, precum pote să prospereze pe langa conditii bune unu sclavu seu o vita, dar' unu atare poporu nu traieste sie-si si pentru sene, si aceler'a si pentru acel'a si d'in grati'a acelor'a, eari d'in tempu in tempu i sunt stepanitori.

Ast-felu precepui natuinalitatea si — ast-felu si-a precepui natuinalitatea sa si natuinea magiara — pana atunci, pana ce si-a asecurat' prin lege. Deci fiindu că natuinalitate este o cestiune de conosciutia si de sentiu, de cultura si libertate, este neaperatu de lipsa ca ea ca atare, să se recunoasca si scutesca prin lege, si acésta chiar' intru interesulu patriei comune; căci fiindu natuunile părți constitutive ale patriei, prin recunoscerea si asecurarea loru, se garanteaza conosciutia, cultur'a si libertatea patriei.

Am auditu de mai multe parti dicendu-se, „recunoscemu esistint'a si egalitatea de dreptu a natuinalitatilor, dar' tocmai pentru că recunoscemu, nu este de lipsa ca să exprimem acelea in lege, să le inarticulam.“ D'in alte parti era-si se dice: „si altintre este asecurata egalitatea de dreptu inca prin legile de la 1848.“ — Eu asiè tienu, că natuinalitatele patriei, afara de cea magiara, prin legelatiunea mai noua nu sunt recunoscute si garantate, si cumecă nu me insiu, dovedesc, de exemplu si aceea, că in acésta patria, ba chiar' aici in acésta casa, dupa legile custatorie nu este permis neci să se amântesc alta natuinalitate publica de cătă cea magiara, insu-si unui reprezentante de alta natuinalitate, nu i este iertatu a se numi deputat de natuinalitatea sa. (Strigari: neci nu este reprezentante de natuinalitate, ci de tiera.) Asiè este, de tiera dupa lege, dar' nu dupa adeveru si realitate; căci pe mine — buna ora, nu m'au alesu si tramișu aici tier'a, ci poporul romanu. (Contradicteri. Sgomotu.)

Ve rogu, dloru, va fi bine să ne precepem; si so-mi credeti, că nu ni pote fi folositoriu a incurca ideile si a ignoră faptele. Daca in patri'a nostra este recunoscuta si asecurata prin lege egalitatea natuinala, pentru ce acelle numerose regiminti, custatorie mai numai d'in romani, se numesc regiminti unguresci, si nu romanesci? si pentru ce soldatii de natuinalitate romana servescu si sangera pentru altii, pentru istoria si gloria altor'a, era nu pentru a natuinei loru proprie? — Caus'a este, dloru, pentru că natuinalitatea loru nu este recunoscuta prin lege, de unde deducu era-si că este neaperatu de lipsa, ca recunoscerea natuinalitatilor si a egalitateli loru de dreptu să se inarticuleze in fruntea legii, tocmai asiè, precum este de lipsa ca să se intabuleze in cartea funduaria dreptulu toturor compozitorilor la cutare proprietate comună.

Buceciulu in atlasulu vechiu alu lui Torbier Mons Pense.¹⁾ Suru, montes Serorum se numesc la Amianu caten'a de munti ce cu vervuri ascutite se radica maestaticu (Amm. XXVII, 5).

Si cine se va indoi despre numirile aceloru munti si deluri, cari de-si nu le astâmu pana acum pre nice o inscriptiune si la nece unu cosmografulu vechiu, se vedu ince a fi curatul romane, asiòd:

Olimpulu, unu delu frumosu langa Orasc'i, in ver-vulu carui-a s'a si astălu nescse inscriptiuni romane cu dedicatiunea *nymphis sanctissimis*.²⁾

Codinulu, *Caudinam*, unu delu langa Densusiu ce ne aduce aminte de surculae caudinae, pre sub cari trece armata romana in batalia cu Samnitii (321); si eu atâtu mai tare se atesta vechiulu nume romanu alu acestui delu, fiindu că nu de parte de elu este asediatus satulu romanescu Forum cadiunum.

Florus, unu munte intre Banatu si tier'a Hatiegului.

Vulcanu, unu munte la pasulu Vulcanului, si altulu langa Abrudu, despre care dice poporulu, că noptea se vedu soeuri feericе pre elu, adeca cu unu terminu mai vechiu, că pre elu se astă fauri'a dieului Vulcanu.

Ciblesiu, *Cybelus*, unu munte in districtulu Nasaudului, si totu o asemenea numire de munti astâmu in Grecia, Cybelon, si in Frigi'a, Cybelius.³⁾

(Va urmă.)

Muntii cu stramutarea poporeloru capeta numiri noue, amesuratul modului loru de cugetare si imaginatiune; singurii riurile cu ap'a loru lina ori rapede, limpedo ori tulbure facu ca numele loru se remana la ori-ce poporu ce au fostu silitu să bée seu să se innesc in undele sale.

De acéa si astâmu in Ardelu, că numirile riurilor sunt cele mai vechie. Pre noi nu ne intereseza, daca numirile riurilor d'in Ardelu le vomu astă si la Agatirsi si Daci, e de stulu să scim, că cum au fostu numite riurile aceste de coloniele romane si cum le numesc astă-di poporulu romanu.

Basati atâtu pre inscriptiunile astă in Daci'a, cătu si pre cosmografi vechi, vomu cercă, cari numiri de riuri si de munti cunoscute coloniclor romane mai esista inca astă-di.

Muresiulu ocupe pre inscriptiunile romane sub numirea de Marus, era la cosmografulu de Raven'a d'in scululu alu IX-le, Marisia.

Somesiulu Samus, dupa o inscriptiune astă: Aeditis coloniae Napocae a censibus, subsignavit Samum cum regione trans vallum.¹⁾

Ariesiulu la Ravenna Arinc.

Oltulu, dupa o inscriptiune, *Altum flumen*²⁾, era pre tabul'a Peutingeriana A litum.

Giuliu la Ravenna Gil-pir.

Ampoiulu, *Ampejus*, langa Ampeia, astă-di Slatna. Crisiulu, la Romani *Crisius*,³⁾ Tis'a la Ravenna Tysia; Temisiu, pre inscriptiuni *Tibiscus* (*Tiviscus*), era la Ravenna Tibisia.

Numiri vechie de munti astâmu in Transilvania urmatoriele:

¹⁾ Ackner und Müller „Die römischen Inschriften in Dacię“, 763.

²⁾ Ibid. pag. 239, 17.

³⁾ Rösler Dr., „Anfänge d. wal. Fürst.“, pag. 83.

¹⁾ Archiv des Ver. für siebenb. Landeskunde, 1845, I, 3, pag. 16.

²⁾ Ackner et Müller, 263, 264.

³⁾ Ovid. Fast. 4, 249 si 363.

Ni se dice, că egalitatea de dreptu a naționalităților este recunoscută și că aceea îci cole se și respectă în viață publică; dar' mi veti concede, dloru, că pre câtă este acăstă adeverat, se intembla simplu numai d'in gratia, éra nu pe temeiu legii; noi înse dorim sâ aveam temeu în lege.

Poteti să ni dicetă, că avem acum astfelu de regim, care tiene cuvenită socota de naționalitate. Si de ar' fi asi, cine inse ni garanta că mane-poimane nu va urmă altu regim, care nu va vre sâ tienă de felu socotela de naționalitate, — si cine ni poate garantă, că mane-poimane nu voru siede intr'acesta casa deputati cari nu voru vre sâ scie nemica de egal'a indreptătire naționale? De unde éra-si urmeza, că inarticularea egalei indreptătiri naționale este neaperat de lipsa. Ce ati dîce D. Vostra, dloru, cându după unu parinte remanendu cinci, siese copii in avere comuna, in tempulu minoritatei său absintiei celora-lalți, unulu, celu mai mare, său celu mai istetiu si in drasnetiu, și ar' inscrie tota avere la numele său, macaru că in tablele publice vechi, in „Corpus juris“ avere stă la numele totoror membrilor familiei; acum, ajungendu ceialalti maioren, ar' pretinde, ca la avere parintesca să se scrie si numele loru in carte publica, că-ci li compete asemenea dreptu; inse fratele d'in posesiune li-ar' responde, că nu vede pentru ce caușa ar' fi acăstă de lipsa, că-ci fiindu ei toti frati, nime nu li nega egalitatea de dreptu! — Nesmintită ar' fi acestă unu respunsu forte frumosu, inse asi credu că prin acel'a neci unul d'ntre frati nu s'ar' senti multiumită si odihnită; pentru că ori câtă incredere ar' avea ei cătra fratrele d'in posesiune, dar' facia de urmatorii, clironomii aceluia si mai vertosu urmatorii loru facia de urmatorii aceluia — cum altu-felu si-ar' potă asecură mai bine dreptulu, de câtă prin inscrierea aceluia in cărtile publice? Seurtu vorbindu, la acăstă cestiune cu asi credu că pre câtă tempu existintă publica a naționalităților nu va fi recunoscuta, si egalitatea loru de dreptu nu va fi garantata prin lege, nu poto să fie neci vorba despre egalitate naționale in patria, pana atunci poto să fie vorba numai de gratia său bunavoință, său ori-co alta, dar' de egalitate naționale nu. Deci éta vi inca o data caușa; pentru carea pretindem, suntemu doitori să pretindem, ca in legea ce are a regulă caușa naționalităților, primul paragraf se cuprinda respicatu egalitatea de dreptu a naționalităților.

Atâtă intru inter sulu naționalităților inse-si. Fiindu asi dăra, precum am arestatu, naționalitatea chiar' după doctrină magiara, o capacitate si condițiune de cultura si de libertate, esto lucru firescu si invederat, că daca naționalitatea se apesa său se impedece, nu este cu potinția, ca să nu se impedece si restringa si suflerul ei, limb'a poporului, prin ce se infișă plăge de morte culturei si civilizației comune a patriei, prin ce se periclită prosperitatea viitorului patriei, ne mai amintindu de pericole posibile si d'in afara intre astfelu de impregiurări. Pentru aceea, o casa, se nu ne amagim, se recunoștem neaperată necesitate de a pronunția prin lege egal'a indreptătire naționale, de a o pronunția cu atâtă mai vertosu, că-ci si ce-a-l-alta parte a monarciei a pronunciată in constitutiunea sa pentru tote națiunile de d'ncolo; si cu privinția la acăstă fapta vi marturisescu, dloru, că nici o data n'asi si crediutu si acceptat, ca legalitatea de d'in colo, Reichsrath-ulu să intreca po-diet'a Ungariei, in liberalismul fatia de naționalitate! (O strigare: dar' cehi?) Ve rogu, dloru, a ni votă astfelu de libertăți naționale, astfelu de dreptu pentru limbă, cum au cehi in Bohemia, si ne vomu plecă naționalitatea liberalismului magiaru. Si asi vi repetu: constitutiunea austriaca, adeca a partilor de peste Lait'a, recunoște egalitatea de dreptu a națiunilor si restaveresce dreptulu limbelor pentru tote oficiale; apoi — si noi totu numai atâtă cereru de la diet'a Ungariei.

Am auditu dicundu-se, că proiectul de lege alu comisiunei centrale satisfacă tuturor dreptelor pretensiuni ale naționalităților, pentru că li dă naționalităților tote condițiunile de existență si de desvoltare.

Daca ar' fi asi, n'asi pot să dicu nemica contra acestui proiectu de lege; dar să vedem cum să trebă. Pre cându acestu proiectu decretează dreptul eschisiv, dominatiunea naționalității magiare pentru tieră intregă, pre cându elu dă limbii magiare celu mai deplinu, mai nerestrinsu dreptu in legislație si in centru, si totodata o decretează totu pe acăstă limbă de limbă oficială si diosu in viață municipale pretotindene, — de alta parte nu concede celor-a-lalte naționalități nici unu felu de dreptu, éra limbelor nemagiare numai unu dreptu foarte restrinsu si ilusoriu. Si apoi acestea să fie condițiunile de existență si de desvoltare acordate naționalităților? si despre acestea am auditu d'in mai multe parti d'cendu-se, că dău cale liberului concursu, liberei intreceri intre naționalități?! Daca astfelu de pusetiune este libera intrecere, atunci asi credu, că spresiunea „intrecere“ n'are inteleștu, si — folosindu-me de o asemenea, asta intrecere este, casă cum fatia de cinci copilasi legati bure, ati punu unu usariu pe calu, inarmatu cu sabia si cu pistoile, si apoi ati dico: no baieti, acum alergati, intreceti-ve, concursulu este liberu intre voi! (Sgomotu si ilaritate.) Precepți, O. casa, că potu să fie intre noi opinii diferitorie, aceea inse că pusetiunea ce vreti se ni o croiti, ar' fi o situație de liberu concursu, marturisescu că nu potu precepe in mintea mea.

Cu multu mai loiale si ecitabile este proiectul nostru fatia de naționalitatea si limb'a magiara; că-ci acestă —

antăiu: recunosc si pronuncia egalitatea de dreptu pentru naționalitatea magiara, ba si suprematia ei faptică in tota tieră; a două: in privința limbii dispune, ca aceea, in legislație si la autoritățile si forurile judecătoresc centrali, să fie limb'a oficială peste totu obligatoriu si toto-data limb'a midilocitoriu pentru tota tieră. — Prin acăstă precum dîse, proiectul nostru de lege recunosc chiar' si suprematia naționalității si limbii magiare, dar' inse recunosc o suprematie dictata de impregiurări, situată in fapte positive, si acăstă pe temeiu unui principiu, éra nu arbitrarminte, precum face proiectul comisiunei centrali; proiectul nostru adeca stăveresce regulă, că naționalitatea naționalei in majoritate, este prim'a naționalitate in tiera, si limb'a oficială in legislație si in centru peste totu, si totodata limb'a medilocitoriu intre cele-lalte naționalități in tieră intregă.

(Va urmă.)

Beiusiu, dec. 1868.

Iuvat vivos memoria mortuorum; mortuis subveniunt suffragia vivorum!

Societatea de lectura a tenerimei romane de la gimnasiulu beiusianu petrunsa de sentimintele gratitudinei cătra fericitulu episcopu **Samuil Vulcanu**, fundatoriulu generosu alu gimnasiului, a decisu a serbă neuitat'a memoria a acelui-si in $\frac{25}{13}$ dec. a. c. pre langa parastasulu indatenatu si cu una productiune literaria, alu cărei programu e urmatoriul:

- 1) Orchestrulu intona una piesă ocasiunale.
- 2) Cuventu de deschidere.
- 3) Corulu vocalu canta unu viersu ocasiunalu.
- 4) Biografi'a repausatului Episcopu Sam. Vulcanu.
- 5) Se canta altu viersu ocasion.
- 6) Se disereaza despre folosulu, ce l'a adusu gimnasiulu fundatul de. S. Vulcanu in genere pentru române si in parte pentru opidulu si districtulu Beiușului.

- 7) Dechiamatiune.
- 8) Corulu intona unu viersu funebralu.
- 9) Alta dechiamatiune.
- 10) Corulu éra se produce cu o piesă națională.
- 11) Cuventu de inchidere.
- 12) Orchestrulu dîce unu mersu ocasiunale.

Datu d'in siedintă a VIII-a a societ. de lect. *)
13 decembrie 1868. c. n.

Teodoru Rosiu,
conducătorul
Aug. Rubenescu,
not. corespond.

Varietăți.

***(Noul Mitropolit,) Cetitorii nostri voru vedea d'in decretul imp., ce publicăm mai susu, că veduvitulu scaunu metropolitanu de Alb'a-Jul'a este suplentu in person'a Preasantiei sale D. Ioane Vanciu, adeca a celui-a d'ntre candidati, carele au intr-unitu cele mai multe voturi a membrilor sinodului electivu d'in 11 aug. a. c. Decretul portă dată 21-a noemvru, va să dica numirea este mai recente de câtă se crede că se publicase in unele diuarie, bine că se scieă d'in capulu locului si nimenea nu s'au indoită despre persona. Noului Mitropolit au sositu Domineca de la Vien'a, unde regulase la nunciatura procesulu verbale recerutu spre innaintare la Patriarculu Romei pentru fitoria preconisare, prin carea se conferează jurisdicția si poterea in cele suflători. Dupa numire si punerea juramentului in manile Imperatului, nouul mitropolit casciga dreptulu in temporalibus (in rem) si se poate instală in dominiulu metrop. — Credem inse, că P. S. Sa va acceptă preconisatia, carea se face numai in consistorie ce se tienă in cele patru anu-tempuri, deci său acum inca diecemvru, său in lun'a lui martiu — dar se poate si in modu straordinari prin o scrisore ponteficală ce se dice Breve, precum s'au intemplat si la numirea lui Lonovicu.

***(Tenerimea romana) d'in Oradea-Mare va dă in cursulu carnevalului viitoru unu balu in favorulu tenerilor lipșiti. Ilustr. Sa D. Ioane Siorbanu, fostu capitanu supremu in districtulu Cetății-de-Petru, a binevoită a primă sarcină de a conduce comitetulu, care s'a alesu pentru acestu scopu.

***(Rigorosanti si advocati noui) D. Vasiliu Popu v-notariu cotense in Dabăc'a, depuse dilele trecute ultimulu rigorosu d'in scientiele de dreptu, pentru a cascigă gradul de doctoratu, cu sucesu eminente. Numerulu advocatilor romani inca se spori cu dnii Emericu Popu, v.-notariu cotense in Zelau, si Teodoru Fassie, cari ambi depusera mai de curundu censurele advocatiali d'in dreptulu comune si cambiale. Li dorim succesiu!

***(Una dare nouă) D'in Banatu ni-so scrie, că comitele supremu d'in Timisioră a emis ex officio unu circularu către tote diregatorie, in care li se impune a face colecte de bani spre a acoperi spesele pentru depingere a portretului comitelui supremu, care va să decoleze (?) sală congregaționii. — De si vocea nostra resuna in

*) On. Redactiuni ale celorulalte diuarie naționale sunt rotogate cu tota onoreea a primii scriitori in colonile sale.

pustia, totu-si nu ne potem retine, a nu avisă pre guvernă la acestu curiosu abus, care nici sub Bach nu se intembla.

***(Inscintiere.) Societatea romana de lectura si-va tienă adunarea generală in 31 dec. 1868. si toti membrii sunt invitați la participare. — Lugosiu, 5 dec. 1868. Comitetul.

***(Tesauru rusescu) „Times“ scrie că Rusia a depusu la bancarii d'in Londra, Parisu, Amsterdamu si Francofurtu una suma de 11.333,000 funti sterlingu; acea foia mai adauge, că marimea acestei sume e batatoria la ochi.

***(Comisariulu regescu Péchy) a trameau diregatorieelor subalterne urmatoriul ordinu presedialu: „In urmarea unor sciri confidentiale d'in România voru veni de acolo trei individi in Transilvania, său potă au si veni, cu scopu de a recrută soldati de naționalitatea romana, cari au sierbitu in armă a. c. si a-i trece in România. Dta esci provocat a tienă in vedere pre recrutorii respectivi, si in casu candu i-i arde, a procede in contr'a loru in sensul legii. Totu odata binevoiesce a te ingriji, ca soldatii cu conceputu să nu si-parasesca locuința, si mi-referesce despre cele intemplate.“ — Mai departe suntemu incunosciniati, că guvernul a datu ordinu a stringe armele de la români, nu scim inse, ore si cosele si cutitele.

***(Se acceptă unu scandalu) Dlu Haber negotiantele imprumutului lui Lónyay in Parisu, amenință, că va pasă ca actoru in contr'a ministrului de finanțe d'in Ungaria. — Ministrul Lónyay adeca a contrasu restulu imprumutului pentru linile ferate la bancariul Wodianer si consorti in Vien'a, ér Haber, negotiantele întregei operații, pretinde să-i se deo lui acestu restu, că-ci la d'in contra va fi constrinsu a faco nisecă descoperirii neplacutei ministrului Lónyay.

***(Se poate!) Foie „Osten“ i-se scrie d'in Pest'a că contele Andrassy intretiene in București unu agintă, firescă neoficialu, care aru fi baronu prusescu si aru stă in relații personale cu principale Carolu, ceea ce lăpune in starea, de a referi la Pest'a despre cele mai momentose si mai socrete intemplamente. — E adeverat, că crisia ministerială petrecuta mai de una-di in România, s'a sciutu in Pest'a cu cete-va dile nante de erumperea ei. Cine are urechie de auditu, să audă si să si-facă dispusetiunile necesare, spre a fi securu celu putinu in casă sa propria.

Sciri electrice.

Dresd'a, 14 diecemvru. „Dresdn. Journ.“ comunica unu telegramu d'in Vien'a, conformu carui-a Grecia aru si respunsu la pretensiunile Turciei, că a imprastiati bandele, a oprit u pre oficiali si oficeri a lău parte la insurectiune, si a concesu refugiatilor să se intorcea a casa. La celelalte puncte ale ultimului nu s'a datu respunsu.

Parisu, 14 diecemvru. Nesiguritatea situatiunii politice dureza; scirile d'in Grecia sunt forte diverginti. La bursa nu se mai face nici unu negotiu.

București, 14 diecemvru. In siedintă camerei, Bratianu combatte unele asertii ale „cartii rosii“ d'in Austri'a, si dico, că Austro-Maghiari voiesce a anexa România si că transportulu armelor să a facutu cu scirea lui Napoleonu, si România nu poate remaine indiferinte, vediindu cum se apesa frații ei d'in Transilvania. Continuandu-se desbaterea, ministrul Cogălniceanu dechiară, că fatia cu armăriile d'in Ungaria, România inca e indreptătă a se armă.

Aten'a, 16 diecemvru. Guvernul a refusat pretensiunile Turciei. Aici si in provincie se facu demonstratiuni entuziasme in favoarea resboiului. Petrolaki a debarcat cu 1000 voluntari in Candi'a.

Vien'a, 16 diec. Unu telegramu d'in Aten'a dnu 15 diec., tramsu foie „Wiener Abp.“, anuncia că terminulu concesu d'in partea guvernului turcescu, ca Grecia să-i respunda la pretensiunile adresate, va inspiră in 16 curinte ser'a. Despre procederea definitiva a guvernului grecesc nu se scie nimica sigură.

Parisu, 16 diec. „Moniteur“-ulu de astă sera dico: Cabinele Europei dovedescu acea-si contielegere cu privire la afacerile grecesci, ca-si la cele d'in România. Poterile, cari au subserisut tratatul de Parisu recumenda Greciei respectulu legilor si alu drepturilor internaționali. Contielegerea ce domnește intre marile poteri este una garantă pentru susținerea pacei in Orientu.

Proprietariu, redactoru respunditoru si editoriu:

ALEANDRU ROMANU.